

מאוצרות הפרשה

וירא העם כי ביש משה לרדת מן ההר ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו (לכא)

מעשה העגל קורם עור וגידים בשלב שבו מתמהמה משה לשוב אל העם, ומקשה על כך ה"חפץ חיים" זצ"ל: עם ישראל קיבל הבטחה ברורה על ביאת המשיח, והנה עברו כמעט אלפים שנות גלות, ונותרו רק שנים בודדות לסיום האלף השישי – ועדין אנו אומרים מדי יום ביומו "ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא", ומעולם לא העלה איש בדעתו לקום ולעשות עגל, במקום משיח! איך יתכן, אפוא, שלאחר עכוב כל כך קל מצד משה רבנו, מיד רוצה העם לעשות עגל במקומו?

מכאן ראיה – ממשיך ה"חפץ חיים" ומלמד זכות על כלל ישראל – שלא עם ישראל הם אלו שיזמו זאת, אלא הערב רב, משום שבעם ישראל טבועה האמונה במקום כה עמוק כתוצאה מירושת אבותינו, עד שברור, שלעם היתה גם היתה הסבלנות הדרושה להמתין למשה רבנו עוד כמה שעות!

ומי לנו ראוי לפרש כך כמו ה"חפץ חיים" עצמו, אשר צפיתו למשיח לא היתה מלים בעלמא, כי אם ענין מוחשי שבכל יום ויום עתיד לבוא!? עדות לצפיה המוחשית שלו מופיעה בקובץ הזכרון "יוסף דעת": באחד מערבי השבתות התאסף הצבור בישיבת ראדין לתפילת קבלת שבת, אולם ה"חפץ חיים" אשר ישב במזרח השתהה, וניכר היה עליו שאין הוא מוכן להתחיל להתפלל. הצבור לא הבין לשם מה הוא ממתין, ורק פניו המתבוננות, לכאן ולכאן העידו כי עדין הוא מצפה למשה. לבסוף קם רבי משה לנדיסקי זצ"ל ואמר לבחורים: תגידו ליצקן, שהמשיח כבר לא יבוא היום... אפשר להתחיל להתפלל תפלת שבת... לו נאה ולו יאה, אם כן, לומר את הדברים המסגירים את ההשתוקקות העצומה שהיתה בקרב עם ישראל במהלך כל הדורות כולם לבוא המשיח! (לאור הנר)

רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת (לג, ו)

ויש להבין, מדוע לא נאמרה המידה "טוב", כמו שיש המידות "רב חסד", "רחום" וכדומה? והרי התואר "טוב" כתוב הרבה פעמים במקרא על הקב"ה, ומדוע הושמטה מידה זו? ואשר יראה בזה, שמידה זו, דהיינו "טוב", היא לאו דוקא מידת רחמים, שבאמת גם כאשר הקב"ה נוהג עם האדם במידת הדין הוא גם כן לטובתו, אם לא מעכשיו על כל פנים לאחריתו, שהקב"ה עושה הכול רק לטובה, אלא שלא על פי מידת הרחמים.

ועל דרך זו שמעתי בשם הגה"צ רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל, לבאר מה שמברכים בלשון "שנה טובה ומתוקה", שלכאורה היא כפל לשון. וביאר שבאמת ייתכן שהשנה תהיה טובה אבל לא מתוקה, וכמו שלפעמים רופא נותן סממני רפואה של טעם מר וקשה, ומכל מקום זה לטובתו אך אין זה מתוק. לכן מברכים שתהיה השנה גם טובה – דהיינו לטובתו האמיתית, וגם מתוקה – ללא ייסורים למרק. וכמו שאומרים בסוף ידיו יום הכיפורים: "מחוק ברחמיך הרבים, אבל לא על ידי ייסורים וחוליים רעים", דהיינו שמידת הרחמים תועיל למרק את העוונות שלא על ידי ייסורים. ועל כל פנים מבואר מעתה מדוע מידה זו, דהיינו "טוב", לא נאמרה בתוך מידות הרחמים.

(הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל, בעקבי תודה)

העשיר לא ירבה והדל לא ימעט לכפר על נפשתיכם (טו, ב)

רבי צבי פסח פראנק שואל בספרו "הר צבי", מדוע באמת משלמים העשיר והעני בשווה? ומביא בשם העילוי מאוודא, הגמ' אומרת שיירה שנפלו עליה ליסטים, אם באו על עסקי ממון, משלמים לפי ממון, כלומר, העשיר משלם יותר והעני פחות. אבל אם באו על עסקי נפשות, משלמים כולם בשווה. גם כאן, אמרה תורה לבני ישראל "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט", כיון שזה בא "לכפר על נפשתיכם", הרי בדין שיתנו כולם בשווה.

ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם (לא, יד)

שח הגאון רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל: המשגיח שלנו בישיבה היה תלמיד מובהק של הגאון רבי אברהם גרודזינסקי הי"ד. פעם אחת הלך עמו אל אחד האדמו"רים הידועים בפולין. שאל האדמו"ר את רבי אברהם: הו"ל (ביצה ט"ז) אומרים: "אמר לו הקב"ה למשה: משה, מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיע אותם." ולכאורה – כך שאל הרבי – לשם מה היה צריך משה להודיע? הרי מצות השבת כתובה בתורה כמו שאר מצוות התורה! הוא שאל והוא תירץ. "הקב"ה ביקש ממש: לך והודיעם שלא יחליפו את השבת בקוגל!..." כך אמר אותו רבי, אמירדיקע זאך!

ה"בן איש חי" בספרו "בן יהודע" מביא משל נפלא בענין: היה פעם עשיר אחד שלצורך עסקיו נאלץ לנסוע למרחקים ואת משפחתו השאיר בעירו. אז לא היה טלפון והקשר עם משפחתו נותק לתקופה ארוכה. באחד הימים הוא רואה יהודי עני מעירו שהגיע למקום במטרה לאסוף נדבות. ניגש אליו ובירכו: "שלום עליכם", וגם הלה שמח לראותו: "עליכם השלום". "אולי אתה יודע מה נשמע עם המשפחה שלי, מה שלום כולם?" – שאל העשיר את ההלך העני. "אני מבקש ממך שתעזובני לנפשי כי חבל לי על הזמן", אמר העני. "עלי לאסוף כסף ואם אתחיל לספר לך מעשיות מהנעשה בעירנו יכלה הזמן ולא אצליח לגייס אפילו פרוטה אחת לפורטה!" "אתה יודע מה", אמר העשיר, "אעשה איתך עסק. כמה הוא הסכום המרבי שהנך מרויח ביום בקיבוץ הנדבות?". זרק לו סכום. "ובכן, מחר אתה לא הולך לקבץ נדבות כל היום, ובמקום זה תשב אתי ותספר לי בפרטי פרטים מה נשמע עם המשפחה ומה נשמע בעיר. את הכל אני רוצה שתאמר. עליך להיות פנוי בשבילי כל היום". העני הסכים. למחרת בבוקר, כשהגיע הזמן לקום, חשב העני לעצמו: "א'מחיה, יש זמן. היום לא צריך לעשות שנון, אין צורך למהר לעבודה... קם מאוחר, בקושי התפלל, זמן קצר אחרי כן כבר הלך שוב לישון. הרי לא צריך היום לעבוד, משלמים משכורת ללא עבודה... העשיר מצדו לא רצה להעיר אותו, הניח לו לישון במנוחה. בשעת צהריים מאוחרת התעורר העני ופנה בנחת לבית העשיר. כשראהו העשיר הוכיחו קשות: "אני משלם לך על היום הזה כדי שתהיה בחברתי ותספר לי עירי ועל משפחתי, ובסוף אתה הולך לישון?! בשביל זה נתתי לך את היום הזה שלא תצטרך לעבוד בו! וכך – אומר ה"בן איש חי" – הקב"ה נתן לנו את השבת בכדי שנהיה עמו במחיצתו, בתפילה ובלמוד תורה, ואנחנו מבזבזים את השעות היקרות הללו למנוחה?! "ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם" – זהו יום קדוש. הבה ננצל אותו כראוי! (יחראובן)

לשמחה מה זו עושה?

יְהִי פֶאֶשֶׁר קָרֵב אֶל הַמִּצְוָה וְיָרָא אֶת הָעֵגֶל וַיַּחֲלֵת וַיַּחַר אֶף מִשָּׁה וַיִּשְׁלַח מִיָּדוֹ אֶת הַלַּחַת וַיִּשְׁבֵּר אֶתְּם תַּחַת הָהָר (ל"ב, י"ט)
 לכאורה יש להתפלל: מדוע שבר משה את הלוחות רק כאשר ראה את בני ישראל רוקדים סביב העגל? הלא מלכתחילה, כאשר ירד מהר סיני – הוא כבר ידע כי חטאו וכי עשו להם עגל מסיכה, ובכל זאת נטל עימו את הלוחות והורידם! מדוע אפוא שינה כעת את דעתו ושיבר את הלוחות שהוריד?
 את התשובה נבין על פי המעשה הבא:

באחת ההזדמנויות בהן הוזמן הרה"ק רבי מרדכי מטשרנוביל זיע"א לשמש כסנדק בברית מילה, ואף נענה, חרף העובדה שלא היה לו כל קשר לבעל הברית - נודע לו כי בכונתו של אבי הבן להסתפק במעט יין ומיני מזונות שהוגשו לקרואים לאחר הברית, מבלי לערוך סעודה כמקובל.
 "מדוע אינך עורך סעודה כדת וכדין?" שאל רבי מרדכי את האב, ואילו הלה השיב בפנים מושפלות: "אמין לי הרבי, כי בשמחה הייתי עורך סעודה כסעודת שלמה בשעתו, אילו רק היתה לי האפשרות לכך... אולם מה אעשה ואין בידי את האמצעים לעריכת סעודה ראויה?" אמר.
 לשמע הדברים, מיהר הרבי להציע: "אשתתף במחצית ההוצאות!", אולם אבי הבן הבהיר כי לא יהא בכך כדי לסייע... "אפילו מחצית סעודה הינה מעבר ליכולותי!" הסביר. "ובכן, תן אתה שלישי מעלות הסעודה, ואני אתן את כל השאר! העיקר שיהיה לך חלק במצוה!" מיהר הצדיק לומר, אולם האב הניד בראשו. לא. גם לכך אין בידי אפשרות...

משראה רבי מרדכי כי כן, הודיע כי ישלם את מלוא עלות הסעודה, ובלבד שתערך סעודה כיד המלך – כראוי למצוה חשובה זו של הכנסת ילד יהודי נוסף בבריתו של אברהם אבינו.

שעה קלה לאחר מכן, כאשר ישבו הקרואים סביב שולחנות ערוכים והיטיבו ליבם בסעודת המצוה – נשא רבי מרדכי את דבריו, בהם האריך והכביר בחשיבות סעודת המצוה אשר יש בה כדי להשתיק כל משטין ומקטרג. "גם אם מוצא המקטרג פגם בקיום המצוות של עם ישראל, הרי כוחה של סעודת מצוה יפה לבטל את הקטרוג ולסתום את טענותיו!" הכריז הצדיק, והמשיך:

"דעו לכם רבותי, כי היצר הרע עושה כל מאמץ בכדי למנוע את האדם מלערוך סעודת מצוה, אפילו יותר מכפי שהוא מתאמץ למנוע ממנו את קיום המצוה עצמה! והסיבה לכך הינה, משום שפעם אחת ניצח המלאך גבריאל את השטן בכבודו ובעצמו, רק בזכות סעודת מצוה!"
 הס הושלך בקהל, אשר סקרנותו ניצתה באחת. הכל תלו עיניים מצפות ברבי מרדכי, אשר החל מספר: "פעם, התעורר בשמים קטרוג גדול על עם ישראל. השטן עמד ומנה בזו אחר זו את כל עבירותיהם, ואילו המלאך גבריאל, אשר בדרך כלל רגיל להמליץ טוב בעד בניו של מקום – עמד מן הצד, מחריש, משום שלא היתה בפיו תשובה הולמת. משסיים השטן לטעון טענותיו, כמעט וחתמו בשמים את גזר דינם של ישראל לחובה. אולם אז, ממש ברגע האחרון – מצא גבריאל טענה מוצדקת, ואמר לשטן: 'אמור לי... האם פעם ראית יהודי שנכשל בעבירה, ועורך סעודה לאחר מכן מתוך שמחה על העבירה שעבר? ברור שלא... הלא אף אתה מודה כי יהודי אינו שמח לאחר שהוא עובר עבירה! גם אם נכשל ברגע של חולשה, הוא עדיין יהודי, ויהודי אף פעם אינו שמח כאשר הוא עובר על רצונו של אביו שבשמים, אלא בדיוק להיפך: מצפונו מעיק עליו! מתי כן שמח היהודי? כאשר הוא מקיים מצוה... או אז, הוא עורך סעודה גדולה בכדי להודות על הזכות שנפלה בחלקו, לקיים את מצוות בוראו!"

ההסבר לכך, פשוט... יהודי, במהותו, הרי הוא טוב בהחלט, ואינו רוצה להמשך אחר תאוות העולם הזה. אלא מה? היצר הוא שמסיתו ומפתהו לעשות כן, תוך שהוא מכניס בו רוח שטות! לפיכך, מיד לאחר שהוא חוטא, ורוח השטות מתפוגגת – הרי שהוא מתפכח משכרותו, ומתחרט על העבירה שעשה!
 לעומת זאת, כאשר יהודי מקיים מצוה – הרי שהמצוה נובעת מפנימיות נפשו ורצונו הטוב, שהרי רצונו האמיתי הינו רק לעשות רצון בוראו! לפיכך, לאחר מעשה הוא שמח שמחה גדולה, ונפשו עולה על גדותיה בהודאה על שזכה לקיים מצוותו!

'נמצא אפוא' טען המלאך גבריאל, 'כי את העבירות של ישראל – יש לדון כשגגות, שהרי הם חטאו רק משום שיצרם ערפל את הכרתם ופיתה אותם לחטוא, בעוד על מצוותיהם יש לשלם שכרם משלם – שהרי נעשו מתוך הכרה שלמה ורצון אמיתי! ואם כן, הרי בכוחה של מצוה אחת להכריע כמה וכמה עבירות! סיים, ואכן, טענתו התקבלה, ובני ישראל יצאו זכאים בדינם.

"זהו המעשה" סיכם רבי מרדכי, והמשיך: "כעת תוכלו ודאי להבין, מדוע יש להדר בסעודת המצוה ולא לוותר עליה בשום אופן, שהרי גדול עד למאד ערכה בשמים, ויש בה כדי להוכיח על מהותם הפנימית והמזוככת של בני ישראל!"

ואכן, מרגלא בפומיה של הרה"ק רבי זושא מאניפולי זיע"א, שמעולם לא ראה מלאך רע שנברא מעבירה, כשהוא שלם בכל איבריו... שכן מלאך רע שלם – יכול להברא רק על ידי עבירה מושלמת, עבירה שנעשתה בכוונה תחילה ובמזיד, מתוך שמחה בשעת קיום העבירה והנאה לאחריה, ואילו עבירה שכזו – אינה נבמצא... יהודי הלא אינו עובר עבירה מתוך כוונה תחילה, וגם אם הכשילו יצרו – הרי ליבו נוקפו בשעת מעשה, וגם לאחרי – מצפונו מעיק עליו והוא מתחרט על אשר עשה... ובכן, עבירות שכאלו – אינן יכולות לברוא אלא מלאכים פגומים וחסרים!

ואנו על פי דרכנו למדנו, כי יהודי – לעולם אינו שמח בעבירה שעשה... ואם בכל זאת מוצאים אנו ששמח הוא בכשלונו – הרי שככל הנראה אינו ראוי להמנות עם עדת ישראל הקדושה והטהורה...

ומכאן, תשובה לשאלתנו: שכן אמנם ידע משה היטב מראש כי בני ישראל עשו את העגל... אולם כאשר נוכח לדעת כי הם גם שמחים בכך, רוקדים ושרים – שבר את הלוחות... שכן אם בני ישראל שמחים בעבירה שעברו – אפשר שאינם ראויים לקבל את התורה... ("ללמדך - שמות" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

לווה ג' קופסאות של גבינה

שאלה: שכן לווה שלוש קופסאות של גבינה שבכל אחת מהן יש 250 ג' גבינה, ועולה 5 ₪ (כלומר לווה 750 ג' גבינה בעלות של 15 ₪). כשבא לפורעו רוצה לפרוע בקופסת גבינה גדולה שיש בה 850 ג' בעלות של 12 ₪, האם יש בזה משום ריבית? יסוד השאלה הוא האם דנים מצד הגבינה והרי מוסיף בו עוד 100 ג', ואסור, או מצד השווי, והרי נותן לו פחות. **תשובה:** אע"פ שהוא התחייב להחזיר 750 ג' גבינה אבל מן הדין יכול לומר לו שיחזיר לו כסף בתמורה (מה לי הן מה לי דמיהן), ואז חייב להחזיר 15 ₪, ועכשיו פורע גבינה בתורת שווה כסף שהוא שווה פחות ומותר. ועוד שיש הרבה אנשים המעדיפים ג' קופסאות קטנות, משום שזה עלול להישפך או שהילדים מפסידים או שאוכל לאט לאט וכד', וא"כ הקופסא הגדולה של 850 ג' נחשב אותו ערך של 750 ג' בשלוש קופסאות, ואין בו ריבית. (הרה"צ רבי יהודה אריה דינו שליט"א, מים חיים)

חידה שבועית

באיזה ספר ככל בית יו se בדרך כלל הת"יחסות לדרוים והפני דרוים eלנו, או לעכניס eלנו?

תשובה לחידה פורש: רימון. תשובה לחידה: נייר טואלט.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת פרלה לאירוסי הבן משפחת המדינגר להולדת הבת משפחת גולדשמיד – גינסברגר להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות משפחת הרב שטרית – חפוטא לנשואי הבן הנכד משפחת חנינה להולדת הבת **גני הדב:** משפחת לויין - להולדת הבן

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

פתח תקוה. קצב של עיר, לב של מושבה

בגובה **רמי גרינברג**, ראש העיר

היחידה לחינוך חרדי
ותרבות מורשת ישראל